

Pogovor

Če poješ kisló grozdje, »ful« trpiš!

Urška
Djukić

Igriv prizor, v katerem dekletu jesta kisló grozdje in se s tem samokaznjujeta, je ena ključnih scen film Kaj ti je deklica scenaristke in režiserke Urške Djukić. Na 75. Berlinalu je film prejel nagrado mednarodnega združenja filmskih kritikov FIPRESCI za najboljši film v programu Perspektive. Film, ki ga preprosto morate videti, je v teh dneh krenil na pot po slovenskih kinematografih.

IGOR KAVČIČ

Se je hrup po velikem uspehu filma na letošnjem Berlinalu in njegovi slovenski premieri prejšnji teden v zadnjih dneh vendarle nekoliko polegel in prihaja čas, ki bo predvsem vaš?

Za zdaj še ne, ker imamo premiere v kinodvoranah po Sloveniji, ampak upam, da se kmalu poleže, ker res potrebujem počitek.

Kako ste sami globoko v sebi občutili tako nagrado kot pozitivne odzive festivalskega in v teh dneh predvsem domačega občinstva?

Zelo sem vesela in hvaležna, da lahko delam to, kar si želim, in da to navdihuje tudi druge ljudi. Umetnost je taka magična stvar, ki lahko premika meje.

Posvetiva se filmski zgodbi. Kot ste povedali, je film nastajal šest let, kakšna je bila vaša prva ideja in kasneje osrednje vodilo pri pisanju scenarija?

Prvi navdih sem dobila na koncertu enega od slovenskih dekliskih pevskih zborov, ko so dekleta pela eno od slovenskih ljudskih pesmi. Moč glasov teh deklet, ki so na robu prebujenja svoje ženske moči, me je močno ganila. Nadaljevala sem z raziskovanjem ženskega glasu, ki je bil skozi zgodovino tako dolgo utišán. Potem sem se vedno bolj osredotočala na telo in na notranje občutke mladega dekleta, ki trči ob pravila in pričakovanja okolice o tem, kakšno naj bi bilo pridno dekle. Že v Babičinem seksualnem življenju sem raziskovala občutke krivde in grešnosti, ki so obremenjevali pretekle generacije, tu pa sem se osredotočala na mlade in kako se s takšno dediščino spopadajo v času svojega odrasčanja.

V zgodbi se srednješolka Lucija z dekliskim pevskim zborom odpravi na intenzivne vaje v samostan v Čedad. Ste tudi sami kdaj prepevali v pevskem zboru ali ste institut zbora uporabili predvsem za okvir zgodbe, v kateri bo dekle spoznavalo globine sebe in svojega telesa?

Sama nisem nikoli pela v zboru, sem pa dobila navdih in zgodbo postavila v okvir pevskega zbora, ko sem spremljala enega od slovenskih dekliskih zborov. Zborovsko petje je v Sloveniji zelo prisotno in ima močno

Medvoščanka Urška Djukić, predstavnica novega vala slovenskih režiserk / Foto: Ela Mimi Pinar

tradicijo v naši kulturi. Predvsem me je zanimal ženski glas in odnos do telesa, hkrati pa je zbor taka homogena struktura, ki je zanimiva prisposoba družbe, kjer moraš ubogati in slediti navodilom.

Je imel film prej naslov v angleščini Little Trouble Girls po pesmi skupine Sonic Youth, ki jo slišimo tudi v zaključku filma, ali slovenskega po ljudski pesmi Kaj ti je deklica, ki jo v filmu med drugim prepeva zbor?

Projekt je ves čas ustvarjanja nosil samo angleški naslov Little Trouble Girls in šele tik pred premiero smo se odločili za slovenski naslov Kaj ti je deklica. Predvsem zato, ker nisem bila zadovoljna z nobenim prevodom angleškega naslova, ki je tako specifičen, da je težko prevedljiv v slovenščino, zato smo se odločili slovenski naslov vzeti iz ljudske pesmi Kaj ti je deklica, ki tudi spremlja pomembno sekvenco v filmu. Na nek način pa to vprašanje vključuje tudi družben odziv in sugerira nekakšno kritiko, da je vendarle z deklico nekaj narobe.

Koliko je samostan – ta že sam po sebi s svojim ustrojem prinaša nekakšno miselno cenzuro – srečna

okolščina oziroma skrbno načrtovana lokacija? Tam so nune, ki živijo v celibatu, in gradbinci, ki samostan obnavljajo in se zanje na trenutke zdi, da niti ne igrajo, ampak so preprosto tam?

Ko sem prvič obiskala uršulinski samostan v Čedadu, kjer smo potem snemali film, sem tam takoj začutila neko vodstvo, zdelo se mi je, da mi je sam prostor začel pripovedovati zgodbo. Te lokacije v prvi verziji scenarija namreč ni bilo. A sta me samostan in njegova okolica tako prevzela, da sem se prepustila ustvarjalnemu procesu in celoten film prestavila tja. V prvem scenariju tudi ni bilo delavcev, ki prenavljajo samostan. Tudi ta ideja je prišla iz lokacije same. Ko smo namreč prišli tja, se je izkazalo, da samostan prenavljajo. Vsenaokrog je bilo polno gradbenih odrov, delavskega materiala in delavcev; povsod je odmeval grob vrtnjanja. Vodjo samostanskega muzeja sem vprašala, do kdaj bo prenova trajala, ona pa mi je povedala, da vsaj še tri leta. Pomislila sem, kako bomo tu snemali, če pa samostan prenavljajo. Potem pa se mi je posvetilo, da je to pravzaprav briljantna ideja. Staro okostenelo strukturo je treba prenoviti, saj od togosti pravil že razpada.

Za samostanom teče reka Nadiža in ob njej stoji star samostanski vinograd. Ko sem tam pisala scenarij, je bilo grozdje na trti še popolnoma nezrelo, zeleno. To grozdje sem gledala vsak dan, ko sem hodila naokoli, in kar naenkrat se mi je posvetilo: če to kisló grozdje poješ, ful trpiš! (smeh) In da je to lahko prisposoba za kaznovanje samega sebe in lastno krivdo. Tako se je rodila ta igriva scena, v kateri se pravzaprav skriva tudi osrednja ideja filma in kijo ljudje dejansko vzamejo za resnično, saj deluje pristno – kot kak star običaj.

Imeli ste tudi odlično igralško ekipo, naj gre za osrednji protagonistki Lucijo in Ano -Marijo, ki ju igra Jara Sofija Ostan in Mina Švajger in sta nekakšna značajska protipola ena drugi, pa tudi druge like, od Saše Tabakovića do Nataše Burger ...

Res je, izbrala sem si super soavtorje, ampak smo se tudi zelo dolgo pripravljali na snemanje in imeli ogromno igralskih vaj, skozi katere smo raziskovali globlje psihološke karakteristike teh likov, da je potem igra izpadla tako pristna. Ogromno dela in energije je bilo vloženo v ta film.

Film odlikujeta izjemna fotografija z enkratnimi bližnjimi posnetki, ki poudarjajo iskrenost zgodbe in vedno znova segajo v dušo, in enako tudi vsi različni zvoki (naj gre za petje, zvoke iz okolice ali intimni šepet misli), ki spremljajo potek zgodbe. Scenarist običajno vnaprej vidi filmske kadre. Ste vi pri pisanju scenarija zapisano veskozi tudi slišali?

Zvok je bil pomemben element scenarija in veliko te zvočne slike je bilo že predvidene vnaprej. Nekaj pa smo v montaži potem dodali z montažerjem Vladom Goujunom in oblikovalcem zvoka Julijem Zornikom.

Ob nagradi ste poudarili, da čutite, da tudi v slovenskem filmu v zadnjem času prihaja ženski val. Kaj je tisto, kar po vašem mnenju odlikuje oziroma naj določa, naj bo značilno za film, ki ga posname ženska?

Uf, na to vprašanje pa nimam odgovora. Zdi se mi edino to, da ženske dosti bolj realistično upodabljamo ženske like kot večina moških avtorjev.

Slovenija je kot majhna država v filmski produkciji precej podhranjena. Že dolgo ni bil posnet kakšen kostumsko bogat film, vi pa ste dejali, da imate v delu že scenarij za zgodovinsko dramo o Veroniki Deseniški?

Tako je. Mislim, da je čas, da tudi Slovenci dobimo dobre in bogate zgodovinske filme, ki so sicer produkcijsko dražji, a pomembni za našo kulturno identiteto.

Film Kaj ti je deklica je v teh dneh krenil na pot po slovenskih kinematografih, ne dvomim, da je nagrada tudi odlična referenca za povpraševanje po njem v mednarodnem prostoru. Kakšne vesti na to temo vam sporoča producent?

Za zdaj vem, da so dogovori za distribucijo sklenjeni v Ameriki, Španiji, Franciji, Angliji, Italiji, Češki, Hrvaški, Srbiji in Bosni, zdaj pa se dogovarjamo tudi za distribucijo v azijskih državah, česar se zelo veselim.

Sledi prijava ali vabilo na še kakšnega od pomembnejših filmskih festivalov?

Nekaj svetovnih festivalov je že poslalo vabilo, a za zdaj imen še ne smem deliti.

»Predvsem me je zanimal ženski glas in odnos do telesa, hkrati pa je zbor taka homogena struktura, ki je zanimiva prisposoba družbe, kjer moraš ubogati in slediti navodilom.«